

Om du har en fråga som du vill få svar på, eller om du vill sponsra Fråga Lundensare, skicka ett mejl till adressen nedan.

fragalundensare@huvudverk.se

Alla källor finns redovisade på www.källa.nu

Till gagn för allmänhetens
upplysning, såvitt detta
låter sig göras.

Syftet med Fråga Lundensare är att utveckla en aktiv och informerad befolkning, som är kritiskt tänkande och besitter god källkritik.

Genom utbildning av medborgare för intellektuellt deltagande i akademiska debatter fokuserar Fråga Lundensare i våra pamfletter på viktiga frågor inom bland annat de lingvistiska, juridiska, samhälls- och naturvetenskapliga såväl som filosofiska, för att inte glömma de teologiska och historiska fälten. Kort sagt alla, men inte enbart, vetenskapliga fält av vikt. Öppna möten och studiegrupper uppmuntras inom dessa, samt andra, områden.

Utöver det är förhoppningen att Fråga Lundensare kan verka folkbildande för en gemensam framtid.



WARNING!

Denna pamflett är tryckt utan några som helst tillstånd; innehåller lögner, trams och påhitt; bör kasseras utan vidare läsning.

Oansvarig utgivare: Emanuel Lindberg

Akademiskt bearbetade svar utan garanti för faktisk förankring.



En metodiskt organiserad osanning i pedagogiskt syfte; för den bildade medborgaren i selektiv kontakt med verkligheten.



Nummer 2
Rek. pris 10 kr

Varför har vi namnsdagar?

Redan under förkristen tid hade veckans alla dagar fått namn efter några av de viktigare asagudarna, samt solen, månen och att tvätta sig. Det kan dock sägas att traditionen med att tvätta sig på lördagar försvann sedan under tidigt 1100-tal, för att återinföras först 750 år senare med upptäckten av modern medicin.

När norden först kristnades ansågs veckodagarnas namn alltför hedniska, men de tidiga kristna kunde trots stora ansträngningar inte ändra på det. Istället fick varje dag på året ett eget namn efter ett helgon eller en martyr och det senare fanns det gott om på den tiden. Trots det räckte inte namnen till, och det skulle ta fram till 1500-talet innan varje dag i kalendern hade ett eget namn.

Nu firade den privilegierade adeln sina födelsedagar under en allt mer tilltagande dekadens, eftersom det var den enda gruppen som riktigt säkert noterat födelsedatum. Dessutom försumrades aldrig en ursäkt för att ställa till med fest.

Under 1800-talet ville den växande, och nu läskunniga, allmogen också ha egna dagar att firas på, men eftersom de inte hade riktigt koll på sin födelsedag började de fira sin namnsdag. Senare blev svenskarna bättre på att hålla reda på födelsedagar, och då skiftades det huvudsakliga firandet till den dagen istället.

Varför kallas det tjuv?

Ordet kommer från den svenska handeln med

danmark, då danska handelsmän ansågs extra oärliga i sina affärer, och alltid begärde "tyve" (tjugo) kronor mer. När någon blev för girig kallades de därför för tyve, och med tiden blev det till tjuv och fick betydelsen det har idag.

Varför heter det russin?

Namnet kommer av att den ryska tsaritsan Katarina den Stora, efter ett besök i Frankrike blev fullständigt förälskad i de franska vindruvorna. Hon beställde genast både regelbundna leveranser av frukterna, men också att kunniga vinodlare skulle börja odla druvorna i Ryssland, något som var mycket svårt på den tiden innan de lyckades hårda sina vinstockar till att klara det ryska klimatet.

Leveranserna gick ofta via Sverige, när fartygen färdades genom Öresund, och på vägen hann de torka. Här blev de torkade vindruvorna då kända som "de rusiska druvorna" vilket ändrades, efter en av tiden mycket populär visa, och på grund av att de såldes i dussin, till dagens russin.

Varför har museer stängt på måndagar?

Det är en kvarleva från det kulturförbud som infördes i Sverige 1792.

Som vi alla vet var Gustav III mycket kulturintresserad, och spenderade stora delar av statskassan på kulturstöd och andra frivoliteter, som riksrådet Esbjörn Christian Reuterholm kallade det.

När Gustav III blev mördad tog en förmyndarregering över, till dess att Gustav IV Adolf blev myndig. Den leddes då

av riksrådets son, Gustaf Adolf Reuterholm, och han fick snart den unge prinsen att strama åt svensk kulturpolitik och statliga anslag med ett kulturförbud.

Förbudet luckrades så småningom upp, och kvarlevan är nu, förutom att statliga kulturinstanser måste hålla stängt på måndagar, även ett visst kulturförakt från politiskt konservativa håll.

Ska dirigent uttalas med mjukt eller hårt g?

Korrekt är att det ska uttalas med mjukt g, men i praktiken är det lite mer nyanserat.

Ordet kommer från början av latinets dirige, vilket betyder "att styra" och återfinns också i direkt och diktator. På svenska uttalades det därför också från början med ett mjukt g.

När det som skulle bli den svenska medelklassen växte fram under 1800-talets andra hälft, och började konsumera finkultur, hade de inte samma lärda bakgrund som adeln och prästerna. De hade inte läst tillräckligt med latin för att förstå ordens historia eller språkregler, och de började därför uttala det med hårt g. Detta uttalet blev snart etablerat, och uttal med mjukt g ansågs överdrivet eller självgott. Med åren stärktes detta uttal genom tonsättare och dirigenter från svensktalande Finland, inte minst Sibelius själv, som också hade hårt g.

Under 1900-talets andra hälft, när språkreglerna fick mer plats i skolan, började dirigent med mjukt g återigen sprida sig, men det ansågs då obildat och folkligt, något som nu var fult. Istället framhårdade förespråkarna för dirigent med hårt g med sitt uttal, och idag har vi en minst sagt förvirrad situation.